

Förbandsbesöksrapport

Norrbottens regemente (I 19)

26 oktober 2021

Pliktrådet

Enligt förordning 2017:1249 utgör Pliktrådet det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspiktiga under grundutbildning. Pliktrådet, som består av fem före detta värnpliktiga som väljs på den årliga Värnpliktskongressen, företräder samtliga värnpliktiga och bedriver intresse- och rättighetsbevakning för deras räkning. Förbandsbesök är en viktig del i Pliktrådets löpande verksamhet.

Rapporten

I rapporten redovisas de intryck som gavs vid besöket. Rapporten ligger till grund för den slutrapport som Pliktrådet författar i slutet av verksamhetsåret. Rapporten utgör också en dialog med besökt förband, som därmed får möjlighet att åtgärda fel och brister. Dessa kommer följas upp av Pliktrådet vid senare besök.

Pliktrådet tillser att detta dokument går ut till LMA, förbandschef eller motsvarande funktion samt förtroendevalda värnpliktiga på relevant förband. LMA ansvarar i sin tur för att vidarebefordra rapporten till relevanta funktioner på förbandet och de Pliktrådet träffat under sitt besök samt till berört soldathem. Berört förband har lämnat synpunkter på rapportens innehåll, den görs nu publik.

Deltagare:

Anton Hanny, Sven Blomberg

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	3
Organisation	3
Arbetsmiljö & säkerhet.....	4
Psykisk hälsa	4
Försvarshälsan.....	4
Utrustning.....	5
Avbruten utbildning	5
Resor.....	5
Medinflytande	6
Information och mönstring	7
GU-enkät	7
Avslutning.....	7

Sammanfattning

Pliktrådets uppfattning av I 19 efter besöket är att förbandet är välfungerande och att de själva har identifierat och aktivt arbetar med många av de punkter som Pliktrådet lyfter fram i denna rapport. De punkter som Pliktrådet anser att förbandets bör fokusera på framöver är den långsiktiga bemanningen av befällagen och utvecklingen av medinflytandesystemet. Vi vill också ge beröm för arbetet kring psykiska hälsa och hoppas att förbandet fortsätter detta arbete och att resultatet delas med de andre värnpliktsutbildande enheterna. Slutligen uppmanar vi förbandet att utöka sitt samarbete med närliggande förband såsom A 9, F 21 och K 4, för att öka kompetensen och utbyta erfarenheter.

Inledning

Den 26 oktober besökte Pliktrådet I 19. Under dagen träffade rådet delar av förbands-, kompani- och plutonsledningen, samt värnpliktiga och deras förtroendeorganisation. Besöket avslutades med ett möte där Pliktrådet sammanfattade besöket och presenterade intrycken från förbandet.

Rapporten är skriven så att observationer presenteras och sedan följs av att Pliktrådet framför sina synpunkter och/eller kravställningar.

Organisation

I 19 och A 9 ligger inom samma garnisonsområde och delar således förråd, försvarshälsa och matsal. Däremot driver förbanden sina utbildningsverksamheter separat. I 19 har fyra kompanier, med värnpliktiga som ligger inne i 9 respektive 11 månader. Det är en hög personalomsättning av truppnära befäl och instruktörer som bedriver värnpliktsutbildning. I och med att förbandet i utbildningen använder GSS/K-soldater och soldater med befälsförstärkningsavtal (BFA), som ofta saknar erfarenhet av värnpliktsutbildning, får de en extra utbildning i bland annat pedagogik.

Pliktrådet ser, efter samtal med värnpliktiga på båda förbanden, att det finns för- och nackdelar med att dela garnisonsområde. Dock upplever vi att de flesta nackdelarna uppstår på grund av att de värnpliktiga på de två förbanden inte känner varandra och därför inte har förståelse för varandras verksamhet. Ett exempel som lyftes flera gånger under besöket är att det ofta är stökigt i tvätt- och matköerna och att, i detta fall, I 19 upplever att A 9 tränger sig för att de anser att de har en viktigare verksamhet. Pliktrådet tror att det vore bra om förbanden tillsammans anordnar vissa övningar och aktiviteter, både under utbildningen och på fritiden. Detta för att öka förståelsen mellan förbanden. Pliktrådet har förståelse för att pandemin kan ha begränsat denna typ av verksamhet för denna och förgående kull.

Pliktrådet ser också att den höga personalomsättningen kan vara ett problem eftersom det kan leda till att erfarenhet försvinner. Pliktrådet har dessutom under förbandsbesöken sett ett mönster att det ofta är yngre, oerfarna instruktörer som är involverade när det kommer till dålig jargong mellan befäl och värnpliktiga. Det är därför viktigt att kombinera extra utbildning i pedagogik med att ha erfarna individer i rollen som till exempel handledare yngre befäl (HYB) som främst kan stödja och hjälpa instruktörerna i frågor som inte har tydliga rutiner. Vid samtal med de värnpliktiga berättar de att effekterna av att de har många befäl bland annat är att de ofta får olika och motstridiga ingångsvärden.

Arbetsmiljö & säkerhet

Förbandet har rutiner för hantering av tillbuds- och skaderapportering. I nuläget är rutinen att värnpliktiga skriver lappar som de lämnar in till plutonsbefälen, som sedan lämnar dem vidare för distribution till Försäkringskassan och inrapportering i PRIO.

Denna lösning med handskrivna lappar upplevs fungera bra, då den går att använda även när de värnpliktiga är ute i fält. Däremot upplever befälen att det ibland kan vara svårt att tolka vad som står på lapparna.

Pliktrådet vill uppmuntra förbandet att fortsätta arbeta för att öka kunskapen om varför det är viktigt att rapportera avvikelser och skador. Vi tror att det kan vara bra att ge skyddsassistenter en extra utbildning i hur de ska fylla i tillbuds- och avvikelserlapparna, så att de kan stötta sina kamrater och underlätta för den som sedan ska föra över rapporten till PRIO.

Pliktrådet noterar att boendemiljön för de värnpliktiga är fungerande. Däremot saknar flertalet toaletter hygienpåsar.

Skåpen inne på logementen är inte fastsatta i väggen, vilket Pliktrådet kräver att förbandet ska åtgärda eftersom de innebär en onödig skaderisk för de värnpliktiga.

Psykisk hälsa

De värnpliktiga kan vända sig till garnisonsprästen, värnpliktskonsulenten och Försvarshälsan för att få samtalsstöd. På Försvarshälsan finns även tillgång till psykolog. De vanligaste orsakerna till att värnpliktiga söker samtalsstöd är hemlängtan, omställningen till det militära livet och för att prata om större förändringar såsom kompanibytet. Söktrycket till främst värnpliktskonsulenten och kompanisjuksköterskorna är högst vid inryck.

Förbandet är med att testa ett koncept för att kartlägga och förebygga psykisk ohälsa, där de värnpliktiga under plutonens timme anonymt får svara på frågor om deras stridsvärde (mående och förmåga att lösa uppgiften). Enkäten syftar till att ge plutoncheferna bättre koll på måendet i plutonen och kunna anpassa utbildningen därefter.

Pliktrådet ser väldigt positivt på att de värnpliktiga kan vända sig till flera olika personer för att prata. Däremot vill vi betona vikten av att arbeta med inställningen till att söka samtalsstöd, bland både befälen och de värnpliktiga. Pliktrådet upplever att detta ofta kan vara en anledning till att vissa inte vågar använda dessa funktioner. Det skulle även vara bra att ge de värnpliktiga verktyg för att själva diskutera mjuka värden och mående, genom till exempel särskild tillsynsgrupp och tid för gruppsamtal som kan ledas av gruppchefen eller en förtroendevald.

Försvarshälsan

Vid Försvarshälsan finns det tillgång till fysioterapeut, sjuksköterska, läkare och psykolog. I 19 har även två kompanisjuksköterskor som de värnpliktiga kan vända sig till i första hand. Förbandet upplever detta som positivt, eftersom det skapar en närhet till de värnpliktiga, förståelse för verksamheten hos Försvarshälsan och en kontinuitet mellan åren.

De vanligaste skadorna är skavsår, nageltrång och belastningsskador. Försvårshälsan kan vid behov hjälpa till att anpassa viss utrustning, såsom kängor. Som en förebyggande åtgärd delar de ut inläggssulor till samtliga värnpliktiga.

Försvårshälsan har tagit fram ett häfte, "Värt att veta", med tips på hur de värnpliktiga kan förebygga och åtgärda de vanligaste skadorna som kan uppkomma under en värnplikt. Pliktrådets uppfattning är dock att häftet inte verkar ha kommit ut till alla värnpliktiga, vilket Försvårshälsan kommer att följa upp.

Pliktrådet uppfattar att Försvårshälsan är väl fungerade. Framför allt upplever vi att kompanisjuksköterskorna är en otrolig resurs för de värnpliktiga och vi ser att detta är något som fler förband bör ta efter. Vi uppmuntrar förbandet till att fortsätta arbeta förebyggande med både fysisk och psykisk hälsa, för att minimera antalet skador.

Utrustning

De värnpliktiga har fått ut den utrustning som de ska ha enligt utrustningskorterna, med undantag för vätskesystemen. Däremot är det ett väldigt begränsat lager på förrådet och det är ofta som vissa storlekar tar slut, främst gällande t-shirts, underkläder och strumpor.

Det finns ett inbokat tvättbyte i veckan, men förrådet har även öppet under vardagsförmiddagarna så om verksamheten tillåter kan de värnpliktiga även genomföra tvättbyten då. De värnpliktiga har tillgång till tvättmaskiner i kasernbyggnaden, i vilka de även kan tvätta civila kläder.

Kompanisjuksköterskorna har uppmärksammat att korta personer oftare får problem med utrustningen, på grund av att den inte är anpassad för deras längd. Detta påpekar de är ett stort arbetsmiljöproblem.

Avbruten utbildning

Förbandet upplever att rutinerna för granskningsnämnd, rehabilitering och avmönstring fungerar väl. Däremot har de uppmärksammat ett problem med att det kan vara svårt att avmönstra värnpliktiga som inte har en skada men som utgör en verksamhetssäkerhetsrisk.

Pliktrådet har på flera förband uppmärksammat på svårigheten att avmönstra vissa individer och ser att det kommer att behövas förändringar i lagen om totalförsvarspplikt samt ändringar i riktlinjerna från Plikt- och prövningsverket för att lösa detta problem. Pliktrådet uppmanar förbandet att lyfta den problematiken inom Försvårsmakten och mot Plikt- och prövningsverket för att påbörja en förändring.

Resor

Pliktrådet upplever att resorna i stort fungerar bra. Förbandet ordnar bussar mellan Boden och flygplatsen i Luleå. Dock kan väntetiderna på flygplatsen vara ganska långa för de som bor i Stockholm. De värnpliktiga som bor norr om Stockholm få resekort eller milersättning.

Adjutanterna kan hjälpa de värnpliktiga med resorna, om det behövs.

Medinflytande

Innan Pliktrådets besök hade samtliga plutons- och kompaniförtroendevalda fått en utbildning av LMA. Under tidigare år har mycket av det arbete som förtroendevalda utfört varit förlagt under kvällstid och då oftast efter tjänst. Detta har ändrats i år. I stort upplever de förtroendevalda att medinflytandet fungerar bra. Däremot framkommer det att de inte alltid får tillräckligt med tid för att hålla plutonens timme och att inställningen från både befäl och värnpliktiga ibland är negativ mot medinflytande. De förtroendevalda upplever även att det kan vara svårt att veta vad de får lyfta på plutonens timme, kompaninämnd och förbandsnämnd, men de vill vara noggranna med att påpeka att de saker som de har lyft upp, av allvarigare natur, har hanterats snabbt. Exempelvis var det i början av utbildningen vissa problem med jargongen mellan instruktörer och värnpliktiga, men att det har blivit bättre efter att de lyft detta på plutonens timme.

Pliktrådet vill understryka vikten av att arbeta med inställningen till medinflytande, både för värnpliktiga och befäl, och rekommenderar att det ett par gånger varje termin hålls en repetitionsgenomgång om varför medinflytande är viktigt både för befäl och värnpliktiga. Pliktrådets erfarenhet är att den vanligaste anledningen till en negativ inställning mot medinflytande, och då främst plutonens timme, är att det saknas förståelse för syftet och vad det kan leda till. Vi uppmanar även förbundet till att skapa möjligheter för de förtroendevalda att nätverka. Detta dels mellan de olika kompanierna, dels mellan förbanden. På så sätt kan de förtroendevalda både dela med sig av hur de har hanterat problem som andra plutoner kanske stöter på och skapa referenser till hur saker kan se ut och därmed vad de kan lyfta via till exempel plutonens timme.

Förbandsledningen upplever också att medinflytandet fungerar bra och delar de förtroendevaldas bild av de problem som har kommit upp tas på allvar och hanteras snabbt. Däremot lyfter de att de anser att det finns ett problem med att vissa händelser lyfts upp för sent och att problemen därför hinner bli stora innan förbundet kan hantera dem. Resultatet av att vissa saker inte kommer fram tillräckligt snabbt i förtroendeorganisationen syns bland annat i fritextsvaren på GU-enkäten. Förbundet lyfter även problemet med det förordningsstyrda intervall under vilket de förtroendevalda ska väljas, eftersom de anser att det är för tidigt för att de värnpliktiga ska hinna lära känna varandra.

Pliktrådet tycker att det är bra att förbundet har identifierat och arbetar för att problem ska tas upp tidigt och tror att en av orsakerna till att informationen inte kommer upp är för att de värnpliktiga inte har någonting att jämföra med. Detta är därför ytterligare ett skäl till att skapa nätverk både internt mellan kompanierna och med andra förband. På så sätt kommer de värnpliktiga, och främst de förtroendevalda, enklare kunna diskutera hur deras situation ser ut jämfört med andras, och komma fram till förslag på hur de kan göra det bättre.

Det är även viktigt att förbundet i ett tidigt skede är tydliga med att kompani- och förbandsledningen vill höra även det negativa som händer ute i verksamheten, och att befälslagen visar en positiv inställning till medinflytande.

En rekommendation är även att förbundet skickar ut en halvtidsenkät till de värnpliktiga, med liknande frågor som ställs i GU-enkäten. Halvtidsenkäten skulle hjälpa till att lyfta upp den information som inte kommit upp genom den vanliga förtroendeorganisationen, samtidigt som det skulle ge data att jämföra GU-enkätens resultat med.

Förbundet framför i sitt remissvar till denna rapport att LMA och värnpliktskonsulenterna kommer att ta fram en halvtidsenkät till KB-inrycket i mars 2022.

Information och mönstring

Förbundet är i grunden nöjda med de värnpliktiga som Plikt- och prövningsverket har valt ut. Däremot så lyfter både kompani- och förbandsledning att det är en bristfällig mönstring för de som har befattningar som utsätts för mycket vibrationer. Förbundet önskar således att Plikt- och prövningsverket utför en utökad mönstring med vibrationstest, för befattningar som till exempel stridsvagnsförare. Förbundet upplever även att de har haft problem med förarbevisen eftersom handläggningstiden på Trafikverket är väldigt lång. De önskar att Plikt- och prövningsverket hjälper till med denna del redan under mönstringen. Detta skulle leda till att förbundet kan påbörja fordonsutbildningen tidigare och skulle underlätta den administrativa bördan på främst kompanierna.

GU-enkät

Förbundet upplever att enkäten är ett väldigt bra sätt för att få en överblick av sin utbildning och verksamhet. Däremot är frågorna inte tillräckligt specifika och den data som förbundet får tillgång till har inte tillräckligt ingående för att de ska kunna identifiera problemen och vidta åtgärder.

Avslutning

Pliktrådet hoppas att vi med denna rapport har förmedlat våra intryck på ett konstruktivt sätt. Vi blev mycket väl mottagna under besöket, vilket var präglat av ett transparent och samarbetsvilligt klimat. Vi har förhoppningar om, och ser fram emot, ett fortsatt gott samarbete mellan Pliktrådet och I 19.

Tack för ett givande besök,

Anton Hanny

Projektansvarig "Förbandsverksamhet" samt
"Juridiska rättigheter och skyldigheter"